

PIILOASUNNOTTOMIEN NUORTEN ASUMISPOLUT

Valma Rätty
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden- ja filosofian
Tekijä Valma Rätty	
Työn nimi Piiloasunnottomien nuorten asumispolut	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 35
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on tuottaa suomenkielistä tietoa nuorten piiloasunnottomuuden ilmiöstä. Tavoitteena on tarkastella kirjallisuuskatsauksen keinoin millaisia piiloasunnottomien nuorten asumispolut ovat. Teoreettinen viitekehys tutkielmassa rakentuu David Claphamin asumispolun viitekehysten ympärille. Asumispolun viitekehys ohjaa tarkastelemaa asumiselle annettua merkityksiä ja asenteita sekä kohtaamisia, jotka vaikuttavat polulla kulkemiseen.</p> <p>Tutkielman katsausaineisto koostuu kahdeksasta kansainvälisestä vertaisarvioidusta sekä tieteellisestä artikkelista. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin aineistosta eroteltiin tutkimuskysymykseen vastavia teemoja. Teemat käsittelevät piiloasunnottomuuden asumispolulla kulkevia nuoria, asumispolulle päätymistä sekä asumispolkujen tulevaisuutta.</p> <p>Aineistosta nostettujen tulosten perusteella nuorten piiloasunnottomuus on yleisempää kuin tilastot näyttävät. Nuorten piiloasunnottomuuskokemuksiin vaikuttivat esimerkiksi seksuaalivähemmistöön kuuluminen, etninen tausta, sukupuoli, opiskelu- ja työllisyystilanne sekä ikä. Nuorten asumispolun taustalta näkyi usein stigma, mikä työnsi nuoria piiloasunnottomuuden asumispolulle. Sohvasurffaaville nuorille positiivisia kokemuksia toivat erityisesti majoittajat, jotka tarjosivat nuorille fyysisen kodin lisäksi välittämistä ja tukea. Kokonaisuudessaan asunnottomuuden torjunta vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka ottaa huomioon nuorten moninaiset tarpeet, rakenteelliset haasteet ja yhteiskunnalliset normit.</p>	
Asiasanat nuoret, piiloasunnottomuus, asumispolku	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Tiedonhaun eteneminen.	15
---------	-----------------------------	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Valittu aineisto	16
------------	------------------------	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KÄSITTEET	3
	2.1 Asunnottomuuden eri muodot ja määrittely	3
	2.2 Asunnottomuus tilastoina	6
	2.3 Nuorten erityisyys asunnottomuudessa.....	8
3	DAVID CLAPHAM ASUMISPOLUN VIITEKEHYS.....	11
4	TIEDONHAUN KUVAUS JA TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	13
5	TULOKSET	18
	5.1 Piiloasunnottomuuden polulla kulkevat nuoret	19
	5.2 Miksi nuori päätyy piiloasunnottoman polulle?.....	21
	5.3 Piiloasunnottomien nuorten asumispolkujen rakentuminen tulevaisuudessa	25
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	28
	LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan kirjattiin tavoitteeksi asunnottomuuden puolittaminen Marinin vaalikauden aikana sekä sen poistaminen vuoteen 2027 mennessä (Valtioneuvosto 2019, 55). Myös Orpon hallitus on tarttunut asunnottomuuden poistamisen teemoihin, mutta hieman tiivistetympin. Hallitusohjelman mukaan hallituksen keskeisenä tavoitteena on pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä. Tavoitteen toteuttamiseksi hallitus pyrkii kohdistamaan yhteiskunnan tukia ja toimenpiteitä heikommassa asemassa olevien asumisen turvaamiseen ja asunnottomuuden poistamiseen. (Valtioneuvosto 2023, 122.)

Vuokra-asumisen asumiskustannuksiin kohdistuu tällä hetkellä suuria korotuspaineita korkotason nousun sekä kaukolämmön ja sähkön hintojen merkittävän nousun myötä. KOVA ry (Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat) ennustavat valtion tuella rakennetuissa vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa vuonna 2023 vuokrien ja käyttövastikkeiden korotusten olevan pääosin merkittävästi korkeampia kuin mihin viime vuosina on totuttu. (Lius 2023.)

Samaan aikaan hallitus on toteuttanut leikkauksia sosiaaliturvaan. 1.4.2024 alkaen yleisen asumistuen perusomavastuu korotettiin 42 %:sta 50 %:iin. Myös yleisen asumistuen korvausprosentti pieneni 80 %:sta 70 %:iin hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. (Valtioneuvosto 2023, 73) Toimeentulotukiasiakkaiden osalta vuokranormit määritellään jatkossa valtakunnallisilla kuntaryhmillä. Vuokranormin ylittäviä kustannuksia voidaan hyväksyä vain, mikäli siihen on erityisiä tarpeita. Vuokranormin kustannukset ylittävälle hakijalle annetaan kolmen kuukauden aika edullisemman asunnon etsimiseen työssäkäyntialueelta. Kieltäytyminen tarjotusta edullisemmasta asunnosta voi johtaa tuen kohtuullistamiseen. (Mt, 71.)

Puolestaan opiskelijat palautetaan yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025 eteenpäin. Näiden lisäksi yleinen arvonlisäverokanta korotetaan 24 %:sta 25,5 %:iin. (Valtiovarainministeriö 2024, 44.)

Fetzer, Sen & Souza (2023) tutkivat asumistuen leikkausten vaikutuksia Iso-Britanniassa. Vuoden 2011 asumistuen leikkaus vaikutti lähes 5,1 %:iin kotitalouksista, keskimääräisten menetysten ollessa noin 600 puntaa vuodessa. Tutkimuksen yhteydessä löytyi näyttöä siitä, että asumistuen leikkaus lisäsi asumisen epävarmuutta. Tämä näkyi esimerkiksi lisääntyneinä häätöinä, tilapäismajoituksen tarpeena sekä asunnottomuutena. Leikkaukset vaikuttivat erityisen vakavasti jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin väestöryhmiin. (Mts. 544, 558.)

Asuminen ja yhteiskunta on monin paikoin muutosten myllerryksessä, joten koen ajankohdan asunnottomuustutkimukselle ja tiedon tuottamiselle otolliseksi. Kohderyhmäksi tutkielmaan valikoituivat nuoret. Asunnottomien nuorten määrä kasvoi 104 henkilöllä vuodesta 2021 vuoteen 2022 ja puolestaan taas vuonna 2023 kääntyi laskuun (ARA 2023, 8). Tämä on tosin vasta tilastoissa näkyvä osuus. Nuorella tässä yhteydessä tarkoitan nuorisolain määritelmän mukaisesti alle 29-vuotiasta.

Nuorten piiloasunnottomuus on Suomessa kuin kansainvälisesti varsin vähän tutkittu aihe. Tutkielman tarkoituksena on tuottaa suomenkielistä tietoa nuorten piiloasunnottomuuden ilmiöstä. Tavoitteena on tarkastella piiloasunnottomien nuorten asumispolkuja kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keinoin. Tutkimuskysymykseni on: Millaisia ovat piiloasunnottomien nuorten asumispolut? Tutkimusmateriaali koostuu vertaisarvioituista kansainvälisistä tutkimusartikkeleista.

Aloitan tutkielmani aiheeseen johdattelun jäsentämällä asunnottomuuden käsitettä, sen määrittelyä, tilastotietoa sekä nuorten erityisyyttä asunnottomuudessa. Esittelen ja avaen myös teoreettisen viitekehyksen eli David Claphamin asumispolun viitekehyksen (pathways approach). Tämän jälkeen käyn läpi, kuinka toteutin tiedonhaun sekä kerron tarkemmin kirjallisuuskatsauksesta tutkimusmenetelmänä. Sitten siirryn esittelemään aineistosta teemoihin luokitellut tulokset. Lopuksi vielä yhteenveto, pohdinta sekä lähteet.

2 KÄSITTEET

Tässä kappaleessa perehdytään asunnottomuuden eri muotoihin, käsitteen määrittelyyn sekä tilastotietoon asunnottomuudesta. Lopuksi nostetaan esiin vielä nuorten erityispiirteitä asunnottomuuteen liittyen.

2.1 Asunnottomuuden eri muodot ja määrittely

Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö (FEANTSA) on luonut asunnottomuuden eri muotojen ETHOS-luokittelun. ETHOS on kehitetty olemassa olevien määritelmien ja palveluntarjoajien käytännön kokemuksia tarkastelemalla. Luokilla pyritään kattamaan kaikki asumisentilanteet, jotka muodostavat erilaisia asunnottomuuden muotoja Euroopassa. ETHOS on työkalu asunnottomuustietojen keräämiseen ja tilastointiin. (ETHOS Light n.d.)

ETHOS-luokittelun mukaan asunnottomiksi määritellään ihmiset, joilla ei ole omaa asuntoa (vuokra- tai omistusasuntoa) ja jotka elävät asunnon puutteen vuoksi: 1. ulkona, porrashuoneissa tai niin sanotuissa hätämajoituksessa/ensisuojissa, 2. asumispalveluissa, turvakodeissa tai laitoksissa 3. yleisesti epävarman asumistilanteen, häätöuhan tai väkivallan uhan alla, 4. väliaikaisissa / epätyypillisissä asumismuodoissa, asuinkelvottomissa asunnoissa tai äärimmäisen ahtaissa oloissa. ETHOS-luokittelun mukaan asunnottomuuden muodot ovat katusunnoton, asunnoton,

asunnottomuuden uhan alla sekä puutteelliset asuinolosuhteet. (ETHOS – yleisrooppalaisen asunnottomuuden muodot n.d.)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARAn) määritelmän mukaan asunnottomiksi määritellään ihmiset, joilla ei ole omaa asuntoa ja jotka elävät joko: 1. ulkona, porraskäytävissä tai ensisuojuissa, 2. asuntoloissa tai majoitusliikkeessä, 3. huoltokotityyppisissä asumispalveluyksiköissä, sairaalassa tai muussa laitoksessa, 4. tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asunnon puutteen vuoksi. ARA osittain pohjaa jakonsa myös aiemmin esiteltyyn ETHOS Light jaotteluun. (ARA 2024, 4, 26.)

Asunnottomuudelle ei ole löytynyt kansainvälisesti yhteistä ja selkeää määritelmää, minkä myötä sana ymmärretään eri tavoin eri paikoissa. Sullivan (2023,) tarkastelee Yhdysvaltoihin sijoittuvassa tutkimuksessaan erilaisten asunnottomuuden määritelmien vaikutuksia erityisesti opiskelijoiden kokemaan asunnottomuuteen. Tulokista ilmenee, kuinka nämä määritelmät vaikuttavat resurssien jakamiseen ja ongelman ymmärtämiseen. Voidaan havaita, että erilaisten määritelmien käyttäminen johtaa erilaisiin vaikutuksiin erityisesti yhteisöissä, joissa on korkeat asunnottomuusasteet tiukan määritelmän alaisena. Virastojen tavoitteet vaikuttavat asunnottomuuden määritelmään ja sitä seuraaviin politiikkatoimiin. (Sullivan 2023.)

Myös piiloasunnottomuuden käsitteeltä puuttuu yhteinen määritelmä ja ETHOS luokittelun sisäisesti on eroavaisia käsityksiä siitä mikä luokitellaan piiloasunnottomuudeksi (Deleu ym. 2023, 288). Crawleyn ja muiden (2013, 674–675) määritelmän mukaan piiloasunnottomalla kuvaillaan yksilöitä, joiden majoitus on väliaikaista tai tilapäistä ja ei turvattua. Ryhmään kuuluvat esimerkiksi sohasurffaajat ja yksilöt, jotka ovat “douples-up” eli yksilöt, jotka eivät kykene ylläpitämään itsenäistä asumista mikä johtaa ystävien, perheenjäsenten tai tuttavien luona majoittumiseen. (Mts. 674–675.) Gaetz ja kumppanit (2012, 3) kuvailevat kuinka piiloasunnottomien asumisessa usein korostuvat sen tilapäisyys sekä epävarmuus. Asumisratkaisut eivät usein ole kestäviä pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. (Mts. 3.)

Tutkimuksen mukaan asunnottomuuden määritelmiä tulisi erityisesti laajentaa sisältämään myös erilaiset piiloasunnottomuuden muodot kuten yhteisasumisjärjestelyt. Esimerkiksi Sullivanin (2023) tutkimuksen perusteella määritelmien

laajentaminen ohjaisi resursseja enemmän maaseutualueille, joilla on korkeammat köyhyysasteet. Sullivan korostaa selvien määritelmien tärkeyttä tutkimuksessa ja politiikassa, jotta voidaan ymmärtää asunnottomuuden syitä tarkasti ja toteuttaa tehokkaita toimenpiteitä. Hän ehdottaa siirtymistä pois kaksijakoisesta näkemyksestä (asuva versus asunnoton) ja sen sijaan harkitsemaan asunnottomuuden kirjoa, joka ottaa huomioon erilaiset asumistilanteet. (Sullivan 2023.)

Asunnottomuutta voidaan tarkastella myös kodittomuus sanan rinnakkaiskäsitteenä, joka ohjaa miettimään mitä kodilla tarkoitetaan. Fox O'Mahony (2013, 162) perehtyi tutkimuksessaan tarkemmin kodin käsitteen viitekehykseen. Koti ei ole vain fyysinen paikka vaan myös symboli, identiteetin osa, sosiaalinen ympäristö ja kulttuurinen ilmiö. Ensimmäinen tapa määritellä koti, taloudellisena sijoituksena, korostaa kodin roolia omaisuutena ja mahdollisuutta siirtää se perintönä eteenpäin. Toinen tapa, koti fyysisenä rakennelmana, keskittyy kodin konkreettisiin piirteisiin ja sen tarjoamaan suojeluun. Kolmas tapa, koti reviirinä, korostaa kodin merkitystä yksilön omana alueena ja turvallisena paikkana, jossa vietetään suurin osa ajasta. Neljäs tapa, koti osana identiteettiä, tarkastelee kodin roolia yksilön identiteetin rakentumisessa ja sen liittymistä tunteisiin ja muistoihin. Viides tapa, koti sosiaalisena ja kulttuurisena tekijänä, korostaa kodin merkitystä eri kulttuureissa ja yhteisöissä sekä sen muokkautumista asukkaidensa tarpeiden mukaan. Koti on siis varsin moniulotteinen käsite, joka kietoutuu kulttuuriin, identiteettiin, talouteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Se on paikka, joka tarjoaa fyysistä suojaa ja turvallisuutta sekä mahdollistaa identiteetin ilmaisun ja yhteisöllisen kuuluvuuden. (Mt. 159–165.)

Myös Kidd ja Evans (2011, 758) tutkivat kotia koskevia merkityksiä yhteensä 208 torontolaisen ja newyorkilaisen nuoren näkökulmasta, jotka yhteiskunta määrittelee kodittomiksi. Nuorten kertomukset kodista vaihtelivat jatkumolla, jonka toisessa päässä koti nähtiin mielentilana ja toisessa päässä fyysisenä asuinpaikkana. Ne nuoret, jotka määrittivät kodin mielentilaksi, olivat yleensä olleet kadulla pidempään. He kokivat kodin olevan henkinen tila, johon liittyi ystävyys ja yhteisön teemoja. Koti määriteltiin ihmisillä, jotka välittävät ja huolehtivat toisistaan. Koti ei ollut niinkään asunto vaan jotain mikä kulki heidän mukanaan, ja jonka he loivat missä ikinä

olivatkin. Se oli mielentila eikä paikka. Joidenkin kohdalla se ilmeni kodin käsitteen takaisinvaltaamisena, jonka muut olivat yrittäneet riistää heiltä kutsuen heitä kodittomiksi. He eivät olleet kodittomia, he olivat vailla kotia. (Mts. 763–765.)

Harvemmat tutkimukseen osallistuneista nuorista puhuivat kodin fyysisistä ominaisuuksista. Ne nuoret, jotka määrittelivät kodin fyysiseksi paikaksi, kuvailivat kotia vastakkainasetteluna katukokemuksille. He puhuivat siitä, miten kadun ympäristö on jatkuvasti epämukava, ennalta-arvaamaton, turvaton paikka, jossa heitä ei hyväksytä tai toivoteta tervetulleeksi. Osallistujat totesivat, että kun heillä ei ollut kotia, he joutuivat tekemään asioita ja olemaan tilanteissa, jotka eivät sopineet heidän minäkuvaansa. Sen sijaan heidän kuvauksissaan kodista he korostivat ajatusta paikasta, jossa he voisivat tuntea olonsa mukavaksi, rennoksi ja jonnekin kuuluvaksi. Kotiin nuoret voisivat rakentaa arvostetun elämän, josta he itse voivat olla ylpeitä. Koti sisälsi myös identiteetin tunteen. Koti voi olla ilmaisu omasta itsestä, lähtökohta arvostetumman olemassaolon rakentamiselle ja väline, jonka avulla valtavirtakulttuuriin ja resursseihin voitaisiin päästä käsiksi. (Kidd & Evans 2011, 760–762.) Kontrolli siitä kuka kotiin pääsee ja mitä siellä tapahtuu koettiin tärkeäksi ja yksityisyyttä ja omistajuutta parantavaksi. (Mts. 766.)

2.2 Asunnottomuus tilastoina

Yhdistyneiden kansakuntien arvioiden mukaan vähintään 1.9 miljardia ihmistä elää riittämättömissä asumisolosuhteissa taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöön (OECD) kuuluvissa maissa yhteensä (Chair's summary 2020, 2). Puolestaan FEANTSA:n kokoamien tietojen perusteella vähintään 895 000 ihmistä on asunnottomana Euroopassa. Luku on todennäköisesti todellisuudessa paljon suurempi, sillä luku perustuu hajanaiseen tietoon ja vain asunnottomuuden näkyvimpiin muotoihin. (Fondation Abbé Pierre - FEANTSA 2023, 24.)

ARA on kerännyt vuodesta 2008 alkaen vuosittain tietoa asunnottomuuskyselylään. Vuoden 2023 osalta 210 kuntaa vastasi kyselyyn. Kuntien ilmoittamien tietojen perusteella Suomessa on 3429 asunnotonta (15.11.2023 tilanne), joista

pitkäaikaisasunnottomia oli 1018 ja perheitä 123. Vuoteen 2022 verrattuna asunnottomuus on vähentynyt jokaisen ryhmän eli yksinelävien, pitkäaikaisasunnottomien sekä perheiden osalta. Asunnottomuus on vähentynyt Suomessa jo useiden vuosien ajan. (ARA 2024, 5.)

Asunnottomuus painottuu suuriin kaupunkeihin: Helsinki, Espoo, Turku, Vantaa, Tampere, Oulu, Kuopio, Jyväskylä, Lahti ja Pori. Suomen asunnottomista 43 % on pääkaupunkiseudulla. Asunnottomien määrää suhteessa alueen väestömäärään tarkastellessa, eniten asunnottomia oli Turussa, Espoossa ja Helsingissä. (ARA 2024, 6–7.) Vaikka asunnottomien määrä väheni, suurista kaupungeista vain Helsingissä, Tampereella, Porissa ja Lahdessa asunnottomien määrä laski. Muissa asunnottomien määrä oli lisääntynyt. Puolestaan pitkäaikaisasunnottomien määrä väheni Helsingissä, Espoossa, Tampereella ja Jyväskylässä. Asunnottomien perheiden osalta määrä väheni eniten Helsingissä. Muissa lukumäärä pysyi samana tai kasvoi hieman. (Mt. 8–12.)

Kyselyn mukaan noin kaksi kolmasosaa yksinelävistä asunnottomista majoittuu tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Tämä on noin 2 139 henkilöä eli noin 62 %. Muita asunnottomuuden muotoja olivat majoittuminen laitospaikoissa ympäristöissä, asuntoloissa tai majoitusliikkeissä tai ulkona, porrashuoneissa, ensisuojoissa yms. Tuttavien ja sukulaisten luona tilapäisesti majoittuvien määrä väheni merkittävästi vuodesta 2022 noin 425 asunnottomalla. Myös ulkona, porraskäytävissä, ensisuojoissa ja vastaavissa majoittuminen väheni, mutta asuntoloissa tai majoitusliikkeissä majoittuvien määrä ja laitospaikoissa yksiköissä asuvien määrät kasvoivat. (ARA 2024, 13–14.)

Vuoden 2022 osalta nuorten (alle 25-vuotiaiden) asunnottomuus kasvoi vuodesta 2021 yhteensä 104 henkilöllä, mikäli oli noin 22 % asunnottomien määrästä (ARA 2023, 8). Puolestaan vuonna 2023 nuoria asunnottomia oli yhteensä 530, mikä on noin 15 % asunnottomien määrästä. Määrä vähentyi 285 asunnottomalla vuoteen 2022 verrattuna. Sukupuoleltaan asunnottomista 78 % olivat miehiä. (ARA 2024, 17.)

2.3 Nuorten erityisyys asunnottomuudessa

Asunnottomaksi stereotyyppisesti saatetaan ajatella kadulla oleskeleva päihdeongelmainen aikuinen. Asunnottomuudella on kuitenkin monet kasvot, joista halusin nostaa esiin tutkielman kannalta erityisasemassa olevat nuoret. Nuoruus on erityisen tärkeää aikaa ihan aivojen kehityksenkin kannalta. Bounds ja muut (2023) tutkivat kodittomuudesta kärsivien nuorten aivojen toimintaa erilaisten arviointien sekä magneettikuvauksen avulla. Kuvauksia tehtiin kymmenelle kodittomalle ja yhdeksälle terveelle 18–25-vuotiaalle miehille. Tulosten perusteella kodittomilla osallistujilla oli kontrolliryhmään verrattuna merkittävästi vähemmän harmaata aivojen aluetta sekä päätöksentekoon, masennukseen sekä konfliktien ratkaisuun liittyen aivoalueiden poikkeamia verrokkiryhmään verrattuna. Epäselväksi jää ovatko aivomuutokset tapahtuneet ennen kodittomuutta vai sen seurauksena. (Mts. 934, 936.) Asunnottomuus tänä tärkeänä ajanjaksona heijastuu nuoren elämään suuresti ja sillä voi olla kauaskantoisetkin vaikutukset.

Eri ikäryhmillä voi olla perustavanlaatuisesti erilaisia kokemuksia asunnottomuudesta erityisesti asunnottomuuden keston mukaan (Tompsett ym. 2009, 5–6). Tompsettin ja kumppaneiden (2009, 5–6) tutkimuksen mukaan nuoret aikuiset kokivat muihin ikäryhmiin verrattuna enemmän stressiä ja kaaoksen kokemuksia, vaikka asunnottomuuden ajanjakso oli ajallisesti lyhempi kuin vanhemmilla aikuisilla. Nuorten aikuisten on selviydyttävä monista haasteista, kuten itsenäisyyden saavuttamisesta, opiskelusta ja/tai työllistymisestä sekä romanttisten suhteiden aloittamisesta. (Mts. 5–6.)

Parpouchi ja muut (2021, 3) tutkivat kanadalaisten asunnottomien lapsuuden ja nuoruuden asunnottomuuskokemusten yhteyttä asumisvakauteen aikuisuudessa. Tutkimuksen tulosten perusteella nuoruudessa tai lapsuudessa koettu asunnottomuus oli merkittävästi yhteydessä heikompaan asumisvakauteen aikuisuudessa. Osallistujat, jotka ensimmäistä kertaa kokivat asunnottomuuden ennen 25-vuotispäiväänsä, oli yli 50 % pienemmät mahdollisuudet säilyttää vakaa asumistilanne aikuisuudessa. Tämä ero oli havaittavissa niitä kohtaan, jotka kokivat asunnottomuuden vasta

25-vuotispäivänsä jälkeen tai myöhemmin. Epäilyksenä on, että altistuminen ja integroituminen "asunnottomien alakulttuuriin" lapsuudessa tai nuoruudessa katuelämän selviytymistaitojen ja toisten asunnottomien kanssa kehitettyjen ystävyys-suhteiden kautta tekevät asunnottomuudesta poistumisesta vaikeampaa. (Mts. 10.)

Halonen tarkasteli (2017) tutkimuksessaan asunnottomien itäsuomalaisten nuorten kokemuksia. Tutkimukseen osallistui seitsemän alle 25-vuotiasta, joiden kokemusmaailmaa tarkasteltiin tutkimuksessa erityisesti asunnottomuuden synnyttämien tuntemusten kautta. (Mt. 7,11.) Tutkimukseen osallistuneiden nuorten elämäntarinoista korostuivat pelon ja turvattomuuden tunteet, jotka usein hallitsivat nuorten elämää. Nuoret pelkäsivät fyysistä väkivaltaa ja sen uhkaa, sillä heillä ei ollut turvallista paikkaa mihin mennä. Fyysiseen uhkaan liittyvä pelko voi kasvaa kuolemankauhuksi, jonka pohjana oli tunne omasta arvottomuudesta, avuttomuudesta ja muiden armoilla olemisesta. Fyysinen ja psyykinen paha olo saattoivat johtaa turruttavien ja päihdyttävien aineiden käyttöön, mikä heijastui esimerkiksi häiriökäyttäytymisenä julkisissa tiloissa. Pelon tunne juonsi usein juurensa jo lapsuuden ajoilta esimerkiksi perheväkivallan, päihdeongelman tai luottamuspuolan kokemuksista. Nämä aiemmat kokemukset vaikuttivat kykyyn rakentaa turvallisia ja luottamuksen arvoisia suhteita muihin ihmisiin sekä näkyivät sosiaalisena eristäytymisenä ja leimautumisena. Ystävyys-suhteet olivat satunnaisia ja jopa läheiset olivat varuillaan heidän läsnäollessaan. Suomen talvi koettiin vaikeaksi selviytyä, sillä nälkä sekä palettuminen koettelivat nuoria. (Mt. 17–18.)

Nuorten asunnottomuuden tilanteeseen on herätty lähivuosien aikana. Orpon hallitusohjelmassa painotetaan asunnottomuuden poistamisessa erityisesti nuoria asunnottomia (Valtioneuvosto 2023, 124). Sosiaali- ja terveysministeriön asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisohjelman loppuraportissa tuotiin yhteen hyviä käytäntöjä vuosilta 2020–2023. Loppuraportissa painotetaan avointa ja helposti saavutettavaa matalankynnyksen asumisneuvontaa, joka toteutuu sosiaalihuollossa tai sosiaalihuollon yhteydessä. Asiakkaiden asumiseen liittyvät haasteet voivat olla paikoin haastavia ja sosiaalihuollolla on käytettävissään keinoja asunnottomien tukemiseen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn.

Tämä heijastui esimerkiksi aikuissosiaalityön ja taloussosiaalityön merkityksen korostamisessa. Loppuraportissa painotettiin myös moniammatillista jalkautuvaa työtä. Sosiaalitoimi ei siis toimi yksin vain osana kokonaisuutta. Osana kokonaisuutta tunnistettiin myös vuokranantajan kanssa tehtävä yhteistyö sekä asumista turvaavat tukipalvelut. (Liukko & Karjalainen 2023, 67–68.)

3 DAVID CLAPHAM ASUMISPOLUN VIITEKEHYS

Englantilainen tutkija David Clapham on alun perin luonut asumispolun viitekehysten uudistamaan asumiseen ja asunnottomuuteen kohdistuvaa tutkimusta (Clapham 2005, 1). Yksi suurimmista eroista aiempaan asumispolkututkimukseen on oletuksen puuttuminen siitä, että ihmisillä olisi asumisen suhteen universaali joukko mieltymyksiä ja että he toimisivat rationaalisesti pyrkiessään täyttämään ne. Asumispolku käsitteenä ojaa kääntämään tutkijan katsetta kohti polulla kulkevia ihmisiä ja heidän kokemuksiaan. Polulla kulkijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään sekä tekevät päätöksiä asumispolullaan olevien mahdollisuuksien, omien tavoitteiden ja keskinäisen vuorovaikutuksen pohjalta. Ihminen nähdään asumispolullaan aktiivisena toimijana, osana asumispolkujensa aika-paikka-ulottuvuutta eli ympäristöään ja aikaa. (Mt. 25–29.)

Suomessa asumispolkua tutkineet Juhila sekä Kröger (2016, 5) kuvailevat asumispolkujen tarkoittavan erilaisia asumisen ja elämisen paikkoja, joiden kautta ihmiset ovat kulkeneet tai kulkevat elämänsä aikana. Näistä muodostuu elettyjä, kerrottuja ja koettuja asumishistorioita. Asumispolkuja on monenlaisia: suoraviivaisia, poikkeavia, mutkikkaita tai eteen- että taaksepäin kulkevia. (Mts. 5.) Välillä asumispolulla kuljetaan moottoritietä yhdessä muiden kanssa. Toisinaan polulta poiketaan pienemmälle hiekkatielle. Matka ei välttämättä johda mihinkään ennalta määrättyyn määrän-päähän. Jotkut kulkijat haluavat nauttia matkasta itse matkan vuoksi, toiset keskittyvät polulla etenemiseen. Asumispolulla mikään kohde ei välttämättä ole kauempana kuin lähtöpiste, vaan polku muuttuu joka suuntaan. (Clapham 2005, 34.)

Asumispolku on jatkuvasti muuttuva sarja suhteita ja vuorovaikutuksia, joita koetaan asumisen yhteydessä. Nämä vuorovaikutuskokemukset voivat tapahtua kodissa, naapurustossa tai vaikka vuokranantajan kanssa. Kodin merkitys muotoutuu jatkuvasti neuvottelujen kautta niin talouden sisällä kuin sen ulkopuolellakin, ja se saattaa muuttua taloudellisten olosuhteiden muuttuessa. Yksilöillä on siis oma asumispolku, mutta suurin osa asumispoluista on vietetty yhdessä muiden kotiin kuuluvien ihmisten kanssa. Asumispolkuja tarkastellessa onkin otettava huomioon yksilön asumispolun lisäksi muiden ihmisten kanssa yhtenevät asumispolut. (Clapham 2005, 26–27, 145.)

Asuminen ei ole erillään muista elämäntilanteista. Muuttaminen voi juontaa juurensa työttömyydestä tai ongelmista perhesuhteissa. Asumispolku kulkee siis käsikädessä ihmisyyden muiden polkujen, kuten työuran, kanssa. Aika on myös tärkeä osa asumispolkua. Asumispolku muuttuu ja kehittyy ajan myötä, nuorella ja vanhuksella asumispolun vaihe voi olla hyvin erilainen. (Clapham 2005, 30, 32.)

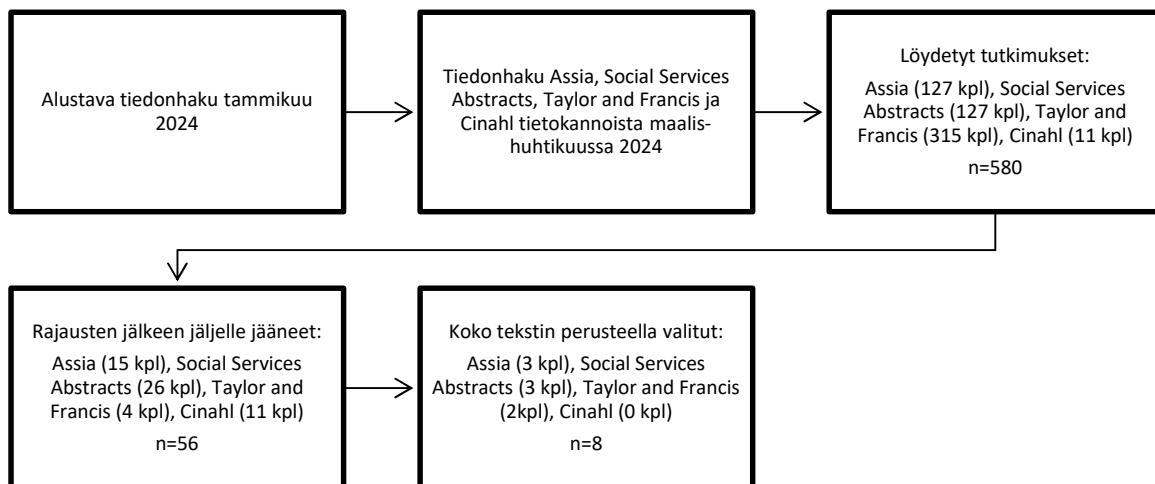
4 TIEDONHAUN KUVAUS JA TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tutkielma toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsausta kuvaillaan monimenetelmälliseksi ja analyttiseksi tutkimustavaksi, jonka avulla tutkitaan tehtyä tutkimusta (Salminen 2011, 4). Siinä kootaan tutkimuksien tuloksia, jotka toimivat perustana uusille tutkimustuloksille (Mt. 4). Kirjallisuuskatsausta ohjaa pyrkimys luotettavuuteen, pätevyYTEEN ja yleistettävyyteen. Tämä pitää sisällään ajatuksen menettelytapojen toteuttamisen läpinäkyvyydestä ja tarkkuudesta. Tutkittava aineisto hankitaan katsaukseen ennalta luotujen sääntöjen mukaisesti järjestelmällisesti, johdonmukaisesti, rajatusti ja harkitusti. Tutkimusprosessista paljastetaan tutkijan ottamat askelmerkit ja niiden valintaan liittyvät perustelut esimerkiksi kuvailemalla avainsana, haku- ja valintakriteerit ja käytetyt tietokannat. (Fan ym. 2022, 174, 176.)

Tutkielman katsaustyyppi valikoitui narratiivinen eli kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella voi pyrkiä etsimään tutkimuksista vastauksia siihen mitä ilmiöstä tiedetään, mitkä ovat ilmiön keskeiset käsitteet ja mitkä niiden käsitteiden keskinäiset suhteet. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella voi tehdä tiivistyksen tai uuden kokonaisnäkömyksen aiemmin tehdystä tutkimuksesta luomalla johdonmukaisen kokonaisuuden. Metodi antaa laajaa yleiskuvaa käsiteltävästä aiheesta ja sen tieteenalasta. (Kangasniemi ym. 2013, 293–295.) Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön ymmärtäminen ja ymmärretyn kuvaileminen argumentoiden johdonmukaisesti. Narratiivinen katsaustyyppi on muita tyyppisiä vapaampi tiedonhaussa. (Fan ym. 2022, 172.)

Aloitin tiedonhaun kokeilemalla suomenkielistä ARTO-artikkeliviitetietokantaa hakusanoilla nuorten piiloasunnottomuus. Haku ei tuottanut osumia, joten siirryin hyödyntämään kansainvälisiä tietokantoja. Lähdin kokeilemaan JYKDOKn kansainvälisten artikkelien hakua *“hidden homelessness”* käsitteellä. Kokeilin myös Finto-palvelua, josta piiloasunnottomuus käsitteelle ei löytynyt tuloksia. Tämän lisäksi yritin hyödyntää ChatGPT tekoälyä saadakseni palautetta keräämistäni käsitteistä sekä ideoita uusiin. Pyysin tekoälyä keksimään synonyymejä ja käännöksiä piiloasunnottomuus sanalle. Vastauksia en juuri saanut, ainut ehdotus oli *hidden homelessness*. Lopulta hakusanat muodostuivat tutkimusartikkeleissa käytettyjen avainsanojen, abstraktien ja otsikoiden perusteella. Lopullisessa tiedonhaussa käytin seuraavanlaista hakulausetta ja sen eri muotoiluja: *“hidden homelessness” OR “sofa surfing” OR “couch surfing” OR “couch hopping” OR “staying temporarily with friends” OR “staying temporarily with family” OR “doupling up” AND “young people” OR “young person” OR “young adult” OR youth*. Lausekkeen tarkempi muotoilu vaihteli tietokannan ohjeistusten mukaisesti.

Sähköisistä tietokannoista käytin seuraavia: Applied Social Sciences Index and Abstracts (ASSIA) (ProQuest), Social Services Abstracts (ProQuest), Cinahl (EBSCO) ja Taylor and Francis. Rajasin tutkimustuloksia rajaamalla hakusanat kohdistumaan kaikkialle muualle kuin leipätekstiin. Tarkempi tiedonhaun eteneminen kuvaillaan kuviossa 1. Sisäänottokriteereitä olivat englannin kieli sekä vertaisarviointi. Sisäänotto- ja poissulkukriteerinä toimi myös tutkimukseen osallistuneiden nuorten ikä. Tarkoituksena oli rajata tutkimus koskemaan 18–29-vuotiaita nuoria, jotta aineistosta saataisiin eroteltua aikuiset sekä alaikäiset. Aineistoja tutkiessa ja valikoidessa huomasin, että joudun joustamaan hieman 18–29-vuotiaan rajauksesta. Tutkimuksen kohdemaiden mukaan nuoren määritelmässä saattoi olla hieman eroavaisuuksia. Iän rajaus olisi myös vähentänyt aineiston liian pieneksi. Tarkempaan analyysiin valikoitui tutkimuksia, joissa pääasiassa tutkittiin 18–25-vuotiaita tai 16–25-vuotiaita. Muutamissa tutkimuksista esiintyy nuorimmillaan 13-vuotiaita, mutta tutkimusten tulokset oli eritelty iän mukaan, joten tekstistä pystyi poimimaan valitsemani ikäryhmää koskevaa dataa.

KUVIO 1 Tiedonhaun eteneminen.

Lopulliseen aineiston analyysiin valitsin yhteensä kahdeksan vertaisarvioitua tutkimusartikkelia. Aineisto valittiin tutkimuskysymys ja kriittisyys huomioon ottaen. Kriittisyyden avulla tekijä voi vaihe vaiheelta reflektoida sitä mitä kirjallisuuskatsauksessa tekee ja ajattelee (Machi & McEvoy 2022, 5–6). Kriittisyys ottaa vastaan kirjallisuuskatsauksen eteen tuomat haasteet ja pyrkii luovasti kokeilemalla löytämään haasteisiin ratkaisuja peilaten sitä jatkuvasti asetettuun tutkimuskysymykseen, tavoitteeseen ja tarkoitukseen (Mts 5–6.)

Aineisto on esitelty taulukossa 1. Tiedonhakuni osoitti, että kansainvälistä nuorten piiloasunnottomuutta koskevaa tutkimusta on saatavilla vielä kohtalaisen vähän, suomeksi ei juuri ollenkaan. Aineisto sijoittui myös pääasiassa Yhdysvaltoihin yhtä Iso-Britannialaista tutkimusta lukuun ottamatta. Aineistoa asunnottomuudesta ja nuorten asunnottomuudesta löytyy, mutta piiloasunnottomuuteen keskittyvää tutkimusta vähemmän.

TAULUKKO 1 Valittu aineisto

Tekijä ja maa	Tutkimuksen nimi	Tutkimuksen tarkoitus
Clarke, A. (2016). Iso-Britannia.	The Prevalence of Rough Sleeping and Sofa Surfing Amongst Young People in the UK	”saada tietoa 16–25-vuotiaiden nuorten asunnottomuuskokemuksista ja sohasurffaamisesta verkkokyselyn avulla.”
Curry, S. R., Morton, M., Matjasko, J. L., Dworsky, A., Samuels, G. M., & Schlueter, D. (2017). USA.	Beyond a Bed: Supportive Connections Forged Between Youth Who Are Couch Hopping and Adult Hosts	”tutkia miten nuoret (17–23-vuotiaat) ja aikuiset majoittajat kokivat asunnottomuuden ja miten nuoret löysivät aikuisia, joiden luona yöpyä, millaista tukea he saivat ja millaiseksi heidän suhteensa muodostui.”
Curry, S. R., VanMeeter, M., Tully, B. A., Ault, S., Garst, N., Adam, K., . . . White, J. (2021). USA.	Youth Homelessness and Vulnerability: How Does Couch Surfing Fit?	”tutkia sohasurffauksen ja nuorten asunnottomuuden välistä suhdetta. Tarkoituksena on tutkia miten sohasurffaus, joka sisältää siirtymisen toisesta väliaikaisesta asumisjärjestelystä toiseen, liittyy nuorten asunnottomuuteen.”
Harter, L. M., Berquist, C., Scott Titsworth, B., Novak, D., & Brokaw, T. (2005). USA.	The Structuring of Invisibility Among the Hidden Homeless: The Politics of Space, Stigma, and Identity Construction.	”tutkia, miten näkymättömyys vaikuttaa ja muovautuu erilaisten nuorten asunnottomuuteen liittyvien prosessien kautta.”
Perez, B. F., & Romo, H. D. (2011). USA.	”Couch surfing” of Latino foster care alumni: Reliance on peers as social capital.	”tarkastella latinalaisamerikkalaisten 18–26-vuotiaiden nuorten kokemuksia sijaisasumisen jälkeen ja kuinka sohasurffaaminen näkyi heidän elämässään.”
Petry, L., Hill, C., Milburn, N., & Rice, E. (2022). USA.	Who Is Couch-Surfing and Who Is on the Streets? Disparities Among Racial and Sexual Minority Youth in Experiences of Homelessness	”selvittää tekijöitä, jotka liittyvät nuoriin, mitkä altistavat sohasurffaamiseen tai kadulla nukkumiseen asunnottomien suojassa majoittumisen sijaan.”
Tsukerman, K., Ruel, E., Wright, E. R., & Lewinson, T. (2021). USA.	Youth who sleep in motels: an acknowledged but unknown population of the hidden homeless	”tutkia eroavatko nuoret, jotka kokevat asunnottomuutta motelleissa, merkittävästi niistä nuorista, jotka ilmoittivat nukkuneensa eri paikassa edellisenä yönä”
VanMeeter, M., Curry, S. R., Tully, B. A., Ault, S., Nesmith, A., & White, J. (2023). USA.	The Costs of Caring: Navigating Material Challenges When Adults Informally Host Youth Facing Homelessness.	”tutkia ja ymmärtää materiaalisia haasteita, joita sekä nuoret (17–23-vuotiaat) että heidän majoittajat kohtaavat sohasurffauksessa ja epävirallisissa asumisjärjestelyissä.”

Analysoin tutkimukset aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä pyritään löytämään vastaus tutkimuskysymykseen yhdistelemällä käsitteitä ja rakentamalla niistä ala-, ylä-, pääluokkia sekä lopulta koko aineistoa yhdistelevä luokka (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127). Sisällönanalyysin menetelmistä erityisesti hyödynsin teemoittelua selkeän ja ymmärrettävän kokonaisuuden luomiseksi.

5 TULOKSET

Teoreettisena viitekehystenä toimiva asumispolun viitekehys auttaa korostamaan aineistosta nuorten piiloasunnottomuuteen liittyviä erityispiirteitä ja kohdistamaan katseen ymmärtämään sen kokonaisuutta, eli piiloasunnottomien nuorten asumispolkuja. Tuloksissa perehdytään alkuun nuorten piiloasunnottomuuden yleisyyteen, kontekstiin ja syihin. Tämän jälkeen tutustutaan tarkemmin piiloasunnottomien nuorten asumispolkuihin. Viimeisessä osassa suuntaamme katseen kohti tulevaisuutta ja tulevaisuuden asumispolkuja.

Piiloasunnottomuudesta käytettiin suurimmassa osassa tutkimuksista käsitettä ”sohvasurffaaminen” tai ”sohvalta toiselle hyppelyminen”. Sohvasurffaamiseksi määriteltiin nukkuminen ystävien, perheen tai tuttavien luona kun muuta paikkaa ei ollut. (Clarke 2016, 63; Tsukerman ym. 2021, 227). Sohvasurffaaminen nähtiin tilapäisistä asuinolosuhteista muuttamisena toiseen tilapäiseen asumisolosuhteeseen (Curry ym. 2021, 13; Petry ym. 2022, 743). Aineistoon mukaan valittiin myös Tsukermanin ja kumppaneiden (2021) tutkimus, jossa tutkittiin motellissa asuvien nuorten asunnottomuuskokemuksia. Tutkimus tuo esiin eri näkökulman piiloasunnottomuudesta, sillä myös nämä nuoret ovat piilossa asunnottomuustilastoista ja määritelmistä.

5.1 Piiloasunnottomuuden polulla kulkevat nuoret

Kokemukset asunnottomuuteen liittyen ovat hyvin moninaiset. Usein asunnottomuus näkyy erinäisinä vaiheina asumispolulla, joissa liikutaan asunnottomuuden ja asumisen välillä. Asumispolku auttaa hahmottamaan tekijöitä, jotka johtavat asunnottomuuteen, vaikuttavat sen kokemukseen sekä mahdollistaa asunnottomuuden vähentämisen. (Clapham 2005, 205–206.) Aloitin tulosten koonnin hahmottelemalla aineistossa toistuneita piirteitä polulla matkaavista nuorista piiloasunnottomuuteen liittyen. Koonti auttaa hahmottamaan nuorten piiloasunnottomuutta ilmiönä, tuomalla esiin aineistossa ollutta dataa piiloasunnottomuuden yleisyydestä, piiloasunnottomista nuorista sekä syistä piiloasunnottomuuteen.

Nuoria asunnottomia, ketkä eivät ole palveluiden piirissä, on vaikea laskea. Ne nuoret, jotka näkyvät asunnottomuusluvussa voivat vain olla jäävuoren huippu. (Clarke 2016, 60.) Useampien määritelmien mukaan sohvasurffaavia nuoria ei kuitenkaan lasketa asunnottomiksi. Myös asunnottomuuspalvelut saattavat suosia vain näkyvää asunnottomuutta. (Petry ym. 2022, 744.) Clarke (2016, 60) perehtyi tutkimuksessaan 2011 isobritannialaisen 16–25-vuotiaan nuoren vastauksiin selvittääkseen kuinka moni nuorista oli nukkunut ulkona tai sohvasurffannut. Tutkimuksen mukaan vastaajista 35 %:lla oli kokemus sohvasurffaamisesta. Näistä 20 % oli sohvasurffannut viimeisen vuoden aikana. Summa heijastettiin tutkimuksen aikaan koko Iso-Britannian väestöön. Tämä tarkoitti, että keskimäärin 215 957 nuorta sohvasurffasi joka yö. (Mt. 66.)

Clarcken (2016, 67) tutkimustulosten perusteella miehet sohvasurffasivat todennäköisemmin kuin naiset. Nuoret, joilla ei ollut myönnettyä kansalaisuutta tai joilla oli viitteitä vammaisuuteen, olivat myös todennäköisemmin sohvasurffanneet. Tämän lisäksi niillä nuorilla, jotka ilmoittivat olleensa lapsuudessa sosiaalityön asiakaina, 90 %:lla oli kokemus sohvasurffaamisesta. Näillä ryhmillä oli myös keskimäärin pidempi kokemus sohvasurffaamisesta verrattuna muihin ryhmiin. (Mt. 67.)

Petry ja kumppanit (2022, 747–748) tutkivat 9417 asunnottoman kokemuksia sohvasurffaamisesta ja vertasivat niitä ulkona tai hätämajoituksessa majoittuvien

kokemuksiin. Clarken tutkimuksesta poiketen sohvasurffaajat olivat todennäköisemmin naisia. Tutkimuksen mukaan LGBTQ+-nuoret todennäköisemmin sohvasurffasivat kuin käyttivät asunnottomille tarkoitettuja suoja. Sama ilmiö havaittiin myös etnisten ryhmien kohdalla, valkoihoisia lukuun ottamatta. Seksuaalivähemmistöön kuuluvat todennäköisemmin myös nukkuivat ulkona kuin menivät asunnottomien suojaan. Ensimmäistä kertaa asunnottomaksi joutunut nuori puolestaan todennäköisemmin sohvasurffasi kun meni asunnottomille tarkoitettuun suojaan. Asunnottomuusajan kasvaessa kuitenkin riski ulkona nukkumiselle kasvoi. (Mts. 746.) Samankaltaisia huomioita voidaan havaita myös Curryn ja muiden (2017) tutkimuksesta. Sohvasurffauksessa edustettuina erityisesti olivat seksuaalivähemmistöihin sekä erinäisiin etnisiin vähemmistöihin, kuten afroamerikkalaisiin sekä latinoihin, kuuluvia. Tulosten perusteella sohvasurffaaminen oli myös yleisempää muualla kuin kaupunkien keskusta-alueilla. (Curry ym. 2017, 22.)

Nuorten ikääntyessä riski ulkona nukkumiselle kasvoi (Petry ym. 2022, 747–748). Tsukerman ja muut (2021) tekivät saman havainnon. Nuoremmat nuoret turvautuivat todennäköisemmin sohvasurffaukseen iältään vanhempiin nuoriin verrattuna. Mikäli asunnottomuusjakso oli jatkunut pitkään, ei välttämättä nuoren verkosto pystynyt enää kannattelemaan nuorta tarjoamalla nukkumapaikkaa. (Mts. 229–230.) Tyypillinen sohvasurffausaika oli nuorilla keskimäärin 3,5 viikkoa, miehillä 5,5 ja naisilla 2 viikkoa. Pidempää sohvasurffausjaksoa ennakoivat häätö, vankilaan joutuminen tai lähisuhdeväkivalta verrattuna niihin, jotka olivat juuri muuttaneet lapsuudenkodistaan. (Clarke 2016, 66.)

Nuoret kuvailivat tutkimuksessa juurisyyn sohvasurffaukselle erityisesti olleen negatiivinen kotiympäristö ja kotoa poisheittäminen. Muita syitä olivat vuokrasopimuksen päättymisen, ero tai se että asunnossa jossa nuori majoittui oli liikaa ihmisiä. (Clarke 2016, 66.) Petryn (2022, 747–748) tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että väkivaltainen parisuhde sekä itsensä tai muiden vahingoittamisen vaara indikoi nuorten kohdalla sohvasurffaamista tai kadulla nukkumista. (Mt. 747–748.)

Nuoren työllisyys- tai opiskelutilanne korreloi sohvasurffaamiseen liittyvien positiivisten kokemusten kanssa. Haavoittuvammassa asemassa olevat nuoret, joilla ei

ollut vakaata työ- tai opiskelutilannetta, kokivat sohvasurffaamisen vahingollisemmaksi hyvinvoinnilleen. (Clarke 2016, 69.) Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna asunnottomien suojissa nukkuviin verrattuna, sohvasurffaajat ilmoittivat kuitenkin enemmän tuloja, mutta perustarpeiden puolestaan koettiin täyttyvän vähemmän. Tämä indikoisi sitä, että asunnottomien suojassa on mahdollista kuitenkin täyttää perustarpeet sohvasurffaamiseen verrattuna, vaikka tuloja on enemmän. (Petry 2022, 747–748.)

Pääsääntöisesti sohvasurffaajilla ei ollut ennestään yhteyksiä sosiaalipalveluihin. (Clarke 2016, 67.) Tsukerman ja kumppanit (2021, 228) tutkivat 632 atlantalaisen 15–25-vuotiaan nuoren kokemuksia asunnottomuudesta, vertaillen motelleissa majoittumisen ja muiden nukkumapaikkojen eroja. Tutkimukseen osallistuneista nuorista 54,5 % kertoi, että ei ollut kohdannut asunnottomuuspalveluiden työntekijöistä viimeisimmän kuukauden aikana. Ne nuoret, jotka olivat majoittuneet motelliin, olivat kohdanneet palveluita vielä vähemmän. Motellissa nukkuneista vastaajista 74,7 %:lla ei ollut yhtäkään kohtaamista asunnottomuuspalveluiden kanssa. Tutkimuksessa nuorilla havaittiin tarvetta asunnottomille tarkoitettujen palveluiden lisäksi esimerkiksi päihteisiin liittyen. Tutkimukseen osallistuneista 632 nuoresta 64 % olisi tarvinnut tarkempaa palvelutarpeenarvioita päihteidenkäytön osalta. (Tsukerman ym. 2021, 229–231.)

5.2 Miksi nuori päätyy piiloasunnottoman polulle?

Tutkimustulokset peilasivat asunnottomuutta monisyisenä ongelmana ja ilmiönä, joka ulottuu fyysisen kodin puutteen yli. Asunnottomuudessa on sosiaalisia kuin emotionaalisia ulottuvuuksia ja nämä ulottuvuudet vaikuttivat siihen millaisen asumispolun nuori itsellensä rakentaa. Koti on fyysisen rakennelman lisäksi kokoelma sosiaalisia suhteita ja paikka ihmiselle näyttää intiimeimmät ja yksityisimmät tunteensa (Clapham 2005, 153). Kodin merkitys luodaan näiden sosiaalisten suhteiden kautta, usein normatiivisten diskurssien ja ideologioiden vaikutuksen alaisena. Kodin nähdään usein heijastavan perinteisiä perhearvoja yksityisyyden, turvan ja

rentoutumisen kautta. Koti liitetään myös omistamisen käsitteeseen, sillä usein ihmiset asettavat tavoitteekseen saada oman kodin. Nämä ideologiat ovat vahvat, mutta Claphamin mukaan koti voi olla myös muuta ideologiaa noudattavaa. (Mt. 153.)

Asunnottomat eivät elä tyhjiössä, vaan heidän elämänsä esimerkiksi muokkautuu sen mukaan, kuinka heidän läheisensä, ammattilaiset tai julkiset palvelut heitä kohtelevat tai millaisen kuvan media heistä antaa. Tämä kaikki puolestaan heijastuu myös yksilön omaan suhtautumiseen ja reagointiin. (Clapham 2005, 206.) Harter ja kumppanit (2005) tutkivat observointien ja haastattelujen avulla yhdysvaltalaisten asunnottomien nuorten näkymättömyyden kokemuksia. Nuoret välttelivät leimaantumista asunnottomiksi, jotta he välttyisivät asunnottoman stigmalta. Asunnottoman stigma heijastui siihen kuinka tiettyä ryhmää, yksilöä tai paikkoja kohdeltiin. Monet nuoret kertoivat kokeneensa ennakkoluuloja. Jos nuori asui asunnottomille tarkoitettussa asuntolassa, koettiin esimerkiksi työn hakeminen vaikeaksi. Monissa yhteisöissä nuorten asunnottomuutta ei ilmiönä tunnistettu. Tämä näkyi myös esimerkiksi NIMBY (not in my backyard) ilmiönä yhteisöissä. NIMBY-ilmiöllä tarkoitetaan omasta mielestä epämiellyttävien asioiden vastustamista omassa naapurustossa tai pihapiirissä. Asunnottomien suojan ympärille vaadittiin rakennettavaksi aita, joka erottaisi sen muusta yhteisöstä. Nuoret kokivat, että silmät usein haluttiin sulkea ongelmilta, sillä ne eivät koskettaneet yhteisön jäsenten omaa elämää. Nuoret siis pysyivät mieluummin näkymättömissä. (Mts. 315, 317–318.)

Clapham (2005, 155) kuvailee kuinka kotiin liittyvät tunteet eivät yhdisty vain kodin sisältöön, vaan siihen kuuluvat myös naapurusto ja ympärillä oleva yhteisö. Esimerkiksi palvelut kodin ympärillä voivat vaikuttaa kotiin liittyvien merkitysten rakentamiseen. Puolestaan kodin sijainti saatetaan valita oman elämäntyyliin sopivaksi. (Mt. 155.) Nuorilla yhteisön reagointi asunnottomuuteen vaikutti heidän polkuunsa. Nuori, joka asuu kaverinsa luona, ei periaatteessa ole asunnoton (Harter ym. 2005, 315). Tällöin hän voi välttää asunnottoman stigman, mutta samaan aikaan palveluiden piiriin pääseminen ja löytäminen voi olla haastavampaa. Jos haluaa palveluita, joutuu usein myös kohtaamaan stigman. (Mts. 315.)

Clarcken (2016, 69) tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat kokeneet sohvasurffaamisen pääasiassa positiivisena asiana. Vastaajat usein vertasivat kokemuksiaan aiempiin asunnottomuuskokemuksiinsa ja siksi sohvasurffaamisesta osattiin nostaa esiin myönteisiä asioita. Nuoret toivat esiin, kuinka kotoa pois muuttaminen auttoi parantamaan perhesuhteita. Sohvasurffaaminen saattoi myös mahdollistaa nuorille pitäytyä oman työpaikan tai läheisten lähellä tai puolestaan etsimään työtä jostain muualta. (Mt. 69.)

Curry ja muut (2021, 17) tutkivat yhdysvaltalaisien piiloasunnottomien nuorten ja nuoria asuttaneiden majoittajien kokemuksia. Majoittajat vaihtelivat biologisista sukulaisista nuorille täysin tuntemattomiin henkilöihin. Samoin kuin Clarcken tuloksista ilmeni, myös Curryn ja muiden tutkimus toi esiin nuorten kannalta positiivisia huomioita nuorten "epävirallisesta" asuttamisesta ja majoittajista. Tulosten perusteella majoittaja oli tärkeässä asemassa nuorten perustarpeiden täyttäjänä. Nuoret kuvailivat perustarpeidensa täyttymisen lisäksi usein yhteyttä majoittajaansa luottamuksen, turvan ja välittämisen kautta. (Curry ym. 2021, 17.) Clapham (2005, 138) kuvailee kuinka kotiin viitataan usein erilaisilla lausahduksilla kuten: "home is where your heart is" tai "there is no place like home". Koti on enemmän kuin vain neutraali fyysinen paikka, vaan se vaikuttaa itse ja vuorostaan siihen vaikuttavat sosiaaliset vuorovaikutukset sen sisällä (Mt. 138).

Yksi haastateltavista majoittajista kertoi muokanneensa taloaan siten, että hänen luonaan majoittunut nuori oli saanut oman huoneen ja siten yksityisyyttä. Majoittaminen oli muutakin kuin katon tarjoaminen, se oli myös mahdollisuus tarjota nuorelle omaa tilaa. (Curry ym. 2021, 17-18.) Claphamin (2005, 137) mukaan omia tunteita voidaan heijastaa asuntoon sisustamalla. Jotkut muokkaavat esimerkiksi talon seiniä saadakseen sen toimivammaksi omia harrastuksia varten. (Mts. 138.) Majoittaja oli muokannut taloa nuoren tarpeita ajatellen ja siten heijastanut omia tunteitaan nuoren välittämisestä myös kotiinsa.

Nuoret kuvailivat myös, kuinka majoittajat olivat tarjonneet heille ruokaa, jonka kautta he olivat kokeneet olonsa tervetulleeksi. Ruoka oli nuorille merkki välittämisestä ja usein yhteisöllinen hetki majoittajan kanssa. (Curry ym. 2021, 17.) Nuoret

kuvailivat majoittajiaan perheeseen viittaavilla sanoilla ja toisin päin, kuten käyttämällä sanoja äiti tai bonustytär. Se oli erityisen tärkeää sellaisille nuorille, jotka olivat menettäneen omat perhesuhteensa. Nuoret saivat kokemuksen turvallisuudesta ja vakaudesta. Joskus nuoret jakoivat majoittajiensa kanssa yhteisen etnisen identiteetin tai uskonnon, joka yhdisti heitä ja mahdollisti myös syvällisen henkisen yhteyden rakentamisen. (Mts. 21–24.) Majoittajat tarjosivat myös konkreettista apua. He olivat usein nuorten tukena palveluiden ja etuuksien etsimisessä ja hakemisessa. Majoittajat auttoivat nuoria täyttämään papereita, soittamaan palveluihin ja toimimaan byrokration mukaisesti. Kaikki tämä oli majoittajille usein tapa osoittaa välittämistä ja kunnioitusta nuorta kohtaan. He ymmärsivät nuorten kokeneen kovia ja siksi nuoret usein vaativat aikaa ja välillä ohjausta kädestä pitäen tunteakseen olonsa turvalliseksi. (Mts. 18.)

Nuorten kokeman asunnottomuuden erityisyyttä ei voi unohtaa. Asunnottomuutta tulisi tarkastella nuorten kohdalla muutenkin kuin perustarpeiden täyttämisen kannalta. Nuorilla on tarve syvemmälle kohtaamiselle, huolehtimiselle ja kuuluvuuden tunteelle. (Curry ym. 2021, 25.) Perez ja Romo (2011, 243) tutkivat lastensuojelussa kasvaneiden ja lastensuojelusta aikuistuneiden 25 latinotaustaisen 18–25-vuotiaan nuoren kokemuksia itsenäistymisestä ja asumisesta. Nuorten tarinoista näkyi, että monella heistä ei ollut kotia mihin muuttaa itsenäistyessä, jolloin he turvautuivat läheisiinsä. Nuorilla oli kova halu päästä kehittämään perhesuhteita ja rakentamaan omaa kotia biologisen perheensä kanssa ja moni nuorista yritti ensisijaisesti päästä majoittumaan perheensä luo. (Mts. 243.) Claphamin (2005, 136) mukaan koti tarjoaa ympäristön kaikkein lähimpien suhteiden ja tunteiden kokemiselle. Asunnon käsitteeseen verrattuna koti rakentuu "emotionaalisen työn" kautta, joka liittyy läheisimpien henkilökohtaisten suhteidemme luomiseen ja ylläpitämiseen. (Clapham 2005, 136.) Nuoret kuitenkin usein kuvailivat perhesuhteiden rakentamista haastavaksi ja epäonniseksi perhesuhteiden hajanaisuuden, epävakanuden tai ristiriitaisuuden takia. Tällöin nuoret turvautuivat omiin sosiaalisiin verkostoihin eli muihin nuoriin. Sosiaalinen pääoma oli elintärkeää nuorten asumisen ja itsenäistymisen mahdollistamiseksi. (Perez & Romo 2011, 244.)

5.3 Piiloasunnottomien nuorten asumispolkujen rakentuminen tulevaisuudessa

Itsenäistyminen omaan kotiin lapsuudenkodista nähdään yhtenä vaiheena kohti aikuisuutta. Tämä muutoksen vaihe on kietoutunut osaksi sosiaalisia normeja ja arvoja, jotka vaikuttavat valintoihin ja joita yksilö elämänvaiheessaan tekee. Mikäli yksilö ei kuitenkaan kohtaa tai seuraa näitä normeja, saattaa siitä tulla seuraamuksia, jotka vaihtelevat yleisestä itsetunnon alentumisesta tai leimautumisesta aina julkisen politiikan sanktioihin, kuten sosiaaliturvaetuuksien pidättämiseen. (Clapham 2005, 186.) Asunnottomiksi joutuneiden nuorten asumispolut eivät seuraa näitä normeja. Tässä kappaleessa tuon esiin aineistosta nostettuja ajatuksia siitä, kuinka nämä nuorten normeista poikkeavat polut voitaisiin jatkossa ottaa paremmin huomioon.

Palveluiden tarjoajien tulisi ymmärtää sohvasurffaaminen asunnottomuuden muodoksi ja luoda luottamussuhteita nuoriin, jotka sohvasurffaavat. Palveluita tulisi myös kehittää POC-nuoria (people of colour) ja seksuaalivähemmistöön kuuluvia nuoria varten. (Petry ym. 2022, 749.) Petry ja muut (2011, 746) kuvailevat kuinka nuorille ja seksuaalivähemmistöille tarkoitetut asumissuojat puuttuvat kokonaan, minkä myötä nuoret usein välttelivät suojaan menemistä. Tutkimuksen perusteella heillä saattoi olla ennestään negatiivisia kokemuksia palveluista, muista palvelun käyttäjistä tai leimaantumisen. Sohvasurffaavat nuoret myös kuvailivat asunnottomille tarkoitettuja palveluita heikommiksi kuin muut ryhmät, minkä epäiltiin liittyvän siihen, että heitä ei luettu asunnottomiksi ja siksi palveluihin pääsy oli haastavampaa. (Mts. 746.) Harter (2005, 324) teki myös saman huomion korostamalla nuorille tarkoitettuja tiloja, joissa nuoret voisivat kokea itsensä tervetulleeksi sekä olla muiden ikäistensä ja vertaistensa kanssa tekemisissä. Perez ja Romo (2011, 246) puolestaan korostivat sensitiivistä otetta nuorten kanssa työskennellessä.

Suhteita tulisi pyrkiä rakentamaan myös niihin, jotka majoittavat nuoria. Palvelut eivät jalkaudu majoittajien piiriin tai pyri tavoittamaan heitä, jolloin avun hakeminen ja saaminen koettiin haastavana. (VanMeeter ym. 2023, 8.) VanMeeterin ja muiden (2023, 6–7) tutkimuksen mukaan nuoren majoittaminen saattoi aiheuttaa majoittajille aineellista ja taloudellista stressiä. Kasvaneet menot liittyivät yleensä ruokaan tai

sähkölaskuihin. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kuitenkin pyrkivät osallistumaan kustannusten maksamiseen tai kotitöihin avustaakseen majoittajaansa esimerkiksi hankkimalla työtä tai hakemalla ruokaa ruokajaosta. Osalle nuoren majoittaminen vaaransi heidän omaa asumistaan sopimusrikkomuksen takia, sillä vuokrasopimuksessa oli rajoituksia asunnossa vieraileviin kohdistuen. Nuoret ja majoittajat oppivat kiertämään sääntöjä ja toimimaan niiden rajoissa. Monet majoittajista kuvailivat kuinka aineellinen apu olisi ollut hyödyksi nuoren majoittamisessa ja taloudellisen paineen vähentämisessä (Mts. 6–8.)

Vain pieni osa tutkimustiedosta ottaa huomioon nuorten näkökulman siihen miksi asunnottomuusuhan alla olevat nuoret päättävät majoittua niin kuin majoittuvat (Curry ym. 2021, 14). Nuoret tekevät asumisvalintoja, jotka saattavat vaikuttaa esimerkiksi asumisen varmuuteen saadakseen muita sosiaalisia etuja (kuten työllistyminen tai tila sosiaalisten suhteiden rakentamiselle tai korjaamiselle) (Clarke 2016, 70). Nuorilla on tarve syvemmälle kuuluvuudelle ja huolehtimiselle (Curry ym. 2021, 25). Työntekijöiden tulee luoda luottamusta nuorten kanssa. Kohdata heidät tasavertaisesti ja kunnioittavasti. (Harter 2005, 320–321.) Nuoren sohvasurffaaminen voi olla indikaattori myöhemmälle asunnottomuusjaksolle. Nuoret (tilastollisesti) asunnottomat olivat todennäköisesti jossain vaiheessa sohvasurffanneet, joten palveluita tulisi kohdistaa myös nuoriin jotka sohvasurffaavat (Curry ym. 2017, 23).

Asunnottomuutta kokeneiden nuorten tietouden hyödyntäminen ja osallisuuden mahdollistaminen nousi esiin useista tutkimuksista. Perez ja Romo (2011, 246–247) korostivat kuinka nuoret ja nuorten erityinen elämänvaihe tulisi ottaa päätöksenteossa huomioon asumista tarkastellessa. Asunnottomuutta kohdanneilla nuorilla on tietoa katusäännöistä, joiden avulla palveluita pystyttäisiin kehittämään. Kadulla ollessa täytyy tuntea kadun säännöt. Täytyy osata olla hiljaa, lukea eleitä ja ilmeitä sekä vältellä huomiota. Nuoret kehittävät selviytymiskeinoja asunnottomuudesta selviämiseksi. (Harter 2005, 319–321.) Katuviisaiden tietoutta tulisi tuoda laajemmin tietoon, jotta sellaiset, jotka eivät koe asunnottomuutta, saisivat siitä myös tietää. Tämä mahdollistaisi myös dialogia erilaisten ryhmien välillä. (Mts. 325.)

Clapham (200, 153) kritisoi politiikassa käytettyä käsitystä asumisesta. Kodit nähdään seininä, lattioina ja kattoina, erinäisinä tiloina. Unohdetaan kodin eri merkitykset ja kuinka koteihin vaikuttavat ihmisten toiminta niissä ja niitä kohtaan. (Mt. 153.) Harter (2005, 320) korostaa myös piiloasunnottomuutta tutkiessa yhteiskunnallisten rakenteiden huomioimista. Esimerkiksi pelko muokkaa ja vaikuttaa rakenteissa, mikä estää nuorille kohdennettujen palveluiden kehittämisen (Mt. 323). Asunnottomuus ei usein ole se juurisyy vaan seuraus (Clarke 2016, 70). Clapham (2005, 152) huomioi kuinka keskustelu asunnottomuudesta muokkaa myös poliittista keskustelua ja siksi on tärkeää nostaa esiin asunnottomien ääniä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä tutkielmassa toin esiin piiloasunnottomien nuorten asumispolkuja kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keinoin. Tutkimuskysymyksen mukaisesti tutkielmassa pyrin perehtymään siihen millaisia piiloasunnottomien nuorten asumispolut ovat. Tarkastelin tutkimuksen tuloksia David Claphamin asumispolun viitekehystä hyödyntäen.

Tutkielma näytti, että odotettua suurempi osa nuorista on poikennut tai on piiloasunnottomuuden asumispolulla. Tarkkaa lukua on vaikea laskea. Sohvasurffaaminen näkyi erityisesti tiettyjen ryhmien, kuten seksuaalivähemmistöjen ja etnisten vähemmistöjen asumispoluissa. Piiloasunnottomuuskokemuksiin vaikuttivat nuoren ikä, opiskelu- ja työllisyystilanne, sukupuoli, etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen sekä taloudellinen tilanne. Sohvasurffaajilla harvoin oli yhteyksiä sosiaalipalveluihin.

Piiloasunnottomuus vaikuttaa nuorten asumispolkuun, ja heidän kohtaamansa stigma ja yhteisön reaktiot muovaavat sitä merkittävästi. Nuoret voivat pyrkiä välttämään stigmat esimerkiksi sohvasurffaamalla tai majoittumalla epävirallisesti. Positiivisia kokemuksia toivat majoittajat, jotka tarjosivat nuorille paitsi fyysisen kodin myös turvaa, välittämistä ja tukea. Kotiin liittyvät tunteet heijastuvat myös majoittajien ja nuorten väliseen suhteeseen. Nuorilla on tarve syvemmälle kohtaamiselle ja kuuluvuuden tunteelle, mikä heijastuu myös kotiin.

Nuorten kokemukset piiloasunnottomuudesta voivat tarjota arvokasta tietoa palveluiden parantamiseksi. Samalla on tärkeää tarkastella laajemmin yhteiskunnallisia rakenteita ja normeja, jotka vaikuttavat asunnottomuuden syntyyn ja seurauksiin

ja siten nuorten asumispolkuihin. Kokonaisuudessaan asunnottomuuden torjunta vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka ottaa huomioon nuorten moninaiset tarpeet, rakenteelliset haasteet ja normit. Tämä edellyttää yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja nuorten aktiivista osallistumista päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen.

Tutkielmaa tehdessä haasteena oli alusta asti piiloasunnottomuus käsitteen määrittely sekä asunnottomuus käsitteen monimuotoisuus sekä kansainvälisen määrittelyn puuttuminen. Tämä näkyi myös valitussa tutkimusaineistossa, missä haasteet käsitteen määrittelyssä nostettiin esiin suurimmassa osassa. Hakusanalla piiloasunnottomuus ei löytynyt vastaavuuksia Finto-palvelusta. Sanalle tuli siis etsiä soveltuvia synonyymejä ja käännöksiä tutkimuskirjallisuudesta. Jo itsessään tämä rakentaa piiloasunnottomuuteen sen näkymättömyyttä ja piilevää luonnetta (Deleu ym. 2023, 283). Pohdintaa herätti myös tulisiko tekstissä käyttää sanaa asunnottomuus vai kodittomuus. Asunnottomuus käsitettä käytetään suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa. Päädyin siis käyttämään sitä. Tässä olisi hyvä tutkimusmahdollisuus myös Suomessa niin yhteiskuntatieteellisestä kuin lingvistikisestä näkökulmasta. Tulisiko puhua asunnottomuudesta vai kodittomuudesta?

Tutkielmaa tarkastellessa on myös otettava huomioon aineiston vähäisyys. Aineiston hakutulosten määrässä en ottanut huomioon useissa eri tietokannoissa toistuneita julkaisuja. Määrät on ilmoitettu niin kuin ne tietokannoissa ilmenivät. Aihe on vielä vähän tutkittu, eikä suomalaista tutkimuskirjallisuutta aineistoksi löytynyt. Aineistona käytettyjen tutkimusten tulokset kuvastavat kyseisen alueen tai maan tilannetta, tulokset eivät siis ole suoraan heijastettavissa Suomen kontekstiin. Jokaisessa maassa ja myös maiden sisällä on eroavaisuuksia asunnottomuuden määrittelyssä, asunnottomille tarkoitetuista palveluista, asuntokannassa, asunnontarpeissa, asunnottomiin kohdistuvissa ennakkoluuloissa ja poliittisessä päätöksenteossa. Vaikuttavia tekijöitä on paljon. Siksi opinnäytteen tarkoituksena olikin luoda yleistä kuvaa nuorten piiloasunnottomuudesta ja asumispoluista ilmiönä. Opinnäytetyön aineiston tulkinnat tulevat perustua valittuun aineistoon (Kananen 2010, 145). Tunnistan, että

aineistosta tehdyt tulkinnan eivät kuitenkaan ole täysin objektiivisia, sillä analyysin taustalta voivat heijastua arvot, asenteet ja ennakkokäsitykset.

Piiloasunnottomuuteen liittyvän tutkimuskirjallisuuden vähäisyyden takia, tutkimuksista muutamissa on samoja kirjoittajia. Osa valitusta aineistosta on yli 10 vuotta vanhaa. Asunnottomuutta tarkastellaan myös varsin länsimaalaisten lasien läpi, sillä asuminen ja asunnottomuus ovat erilaisia esimerkiksi kehittyvien maiden kontekstista tarkasteltuna. Päätin valita tutkimukset kuitenkin aineistoon mukaan, sillä ne toivat kokonaisuuden kannalta täydentäviä näkökulmia aiheesta esiin. Koin myös, että tulokset ovat heijastettavissa nykypäivään ja tärkeää tuoda esiin myös suomen kielellä. Toisaalta tämä korostaa huutavaa pulaa tutkimuksesta nuorten piiloasunnottomuuden ja piiloasunnottomuuden saralla.

Lisäksi on muistettava, että tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toiminut David Claphamin luoma asumispolun viitekehys on rakennettu Iso-Britannian kontekstiin. Claphamin teoriaa on myös kritisoitu sen uskottavuudesta ja liikaa valtavirtatutkimukseen pohjautuvana (Houghton 2006, 339). Allen (2007, 103) huomauttaa myös, kuinka hän jäi kaipaamaan luokkayhteiskuntaan linkittyvää analyysiä asumispolkujen tarkastelussa. Toisaalta hän tuo esiin kuinka Clapham tarjoaa erinomaisen katsauksen niihin trendeihin, jotka muokkaavat asumispolkuja. (Allen 2007, 104.)

Kansainvälisesti tarkasteluna asuminen ilmiönä on myös muuttumassa ilmasto-
muutoksen myötä. Ilmastonmuutos vaikuttaa asumiseen esimerkiksi lisäämällä tarvetta kestävään asuntokantaan. Äärimmillään se näkyy ilmastopakolaisuutena kun asuminen käy mahdottomaksi omassa maassa. (Prokkola ym. 2021, 23, 121). Suomen kontekstissa ilmastonmuutoksen huomioimisen lisäksi, pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen tavoitteen saavuttamiseksi, kokonaisuudessa on huomioitava piiloasunnottomuus. Kuten Curry ja kumppanit (2017, 23) toivat esille sohvasurffaaminen voi olla indikaattori myöhemmälle asunnottomuusjaksolle.

Viimeistellessäni tutkielmaani julkaistiin vuoden 2024 Asunnottomien yön teema. Teemana on piiloasunnottomuus. Ajankohta ei voisi olla parempi saada näkyvyyttä aiheelle, joka sitä niin kipeästi tarvitsee.

LÄHTEET

- Allen, C. (2007). The Meaning of Housing: A Pathways Approach, Edited by David Clapham. *Journal of Urban Affairs*, 29(1), 102-104.
https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.2007.00325_2.x
- ARA. (2024). Asunnottomat 2023. Selvitys 2/24. Haettu 20.3.2024 osoitteesta file:///C:/Users/User/Downloads/Asunnottomat_2023_Aran-selvitys-2-2024.pdf
- ARA. (2023). Asunnottomat 2022. Selvitys 2/23. Haettu 20.3.2024 osoitteesta [file:///C:/Users/User/Downloads/Asunnottomat_2022%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Asunnottomat_2022%20(1).pdf)
- Bounds, D., Woo, M. A., Nyamathi, A., Kehoe, P., Roy, B., Yadav, K., Cabrera-Mino, C., & Kumar, R. (2023). Brain Changes Linked to Cognitive Symptomatology in Homeless Youth. *Clinical nursing research*, 32(6), 932-946.
<https://doi.org/10.1177/10547738231168465>
- Chair's summary. (2020). High-level Panel Discussion on the Priority Theme "Affordable Housing and Social Protection Systems for All to Address Homelessness" Monday, 10 February 2020, 3:00pm - 6:00pm. Haettu 25.4.2024 osoitteesta <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/06/chair-summary-csocd58-priority-theme-panel.pdf>
- Clapham, D. (2005). *The meaning of housing: A pathways approach*. Policy press.
- Clarke, A. (2016). The Prevalence of Rough Sleeping and Sofa Surfing Amongst Young People in the UK. *Social inclusion*, 4(4), 60-72.
<https://doi.org/10.17645/si.v4i4.597>
- Crawley, J., Kane, D., Atkinson-Plato, L., Hamilton, M., Dobson, K., & Watson, J. (2013). Needs of the hidden homeless - no longer hidden: A pilot study. *Public health (London)*, 127(7), 674-680. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2013.04.006>
- Curry, S. R., Morton, M., Matjasko, J. L., Dworsky, A., Samuels, G. M., & Schlueter, D. (2017). Youth Homelessness and Vulnerability: How Does Couch Surfing Fit? *American journal of community psychology*, 60(1-2), 17-24.
<https://doi.org/10.1002/ajcp.12156>

- Curry, S. R., VanMeeter, M., Tully, B. A., Ault, S., Garst, N., Adam, K., . . . White, J. (2021). Beyond a Bed: Supportive Connections Forged Between Youth Who Are Couch Hopping and Adult Hosts. *Child & adolescent social work journal*, 38(1), 13-26. <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00663-7>
- Deleu, H., Schrooten, M., & Hermans, K. (2023). Hidden Homelessness: A Scoping Review and Avenues for Further Inquiry. *Social policy and society : a journal of the Social Policy Association*, 22(2), 282-298. <https://doi.org/10.1017/S1474746421000476>
- ETHOS Light. Nd. Haettu 10.3.2024 osoitteesta <https://www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf>
- Fan, D., Breslin, D., Callahan, J. L., & Iszatt-White, M. (2022). Advancing literature review methodology through rigour, generativity, scope and transparency. *International journal of management reviews : IJMR*, 24(2), 171-180. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12291>
- Feantsa, ETHOS – yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muodot. N.d. Haettu 10.3.2024 osoitteesta https://www.feantsa.org/download/fi_2012_ethosleaflet_v0350556302500884834.pdf
- Fetzer, T., Sen, S., & Souza, P. C. L. (2023). Housing Insecurity and Homelessness: Evidence from the United Kingdom. *Journal of the European Economic Association*, 21(2), 526-559. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvac055>
- Fondation Abbé Pierre - FEANTSA. (2023). EIGHTH OVERVIEW OF HOUSING EXCLUSION IN EUROPE 2023. Haettu 11.3.2024 osoitteesta https://www.feantsa.org/public/user/Resources/reports/2023/OVERVIEW/Rapport_EN.pdf
- Fox O'Mahony, L. (2013). The meaning of home: From theory to practice. *International Journal of Law in the Built Environment*, 5(2), 156-171. <https://doi.org/10.1108/IJLBE-11-2012-0024>
- Gaetz, S., Barr, C., Friesen, A., Harris, B., Hill, C., Kovacs-Burns, K., Pauly, B., Pearce, B., Turner, A. and Marsolais, A. (2012) Canadian Definition of Homelessness, Canadian Observatory on Homelessness Press, <https://www.homelesshub.ca/sites/default/files/COHhomelessdefinition.pdf>
- Halonen, T. (2017). Peloista pahin: Etnografinen tutkimus asunnottomuuden herättämisestä kokemuksista itäsuomalaisten nuorten keskuudessa. Lähde: historiatieteellinen aikakauskirja, 14, 7-23.

- Harter, L. M., Berquist, C., Scott Titsworth, B., Novak, D., & Brokaw, T. (2005). The Structuring of Invisibility Among the Hidden Homeless: The Politics of Space, Stigma, and Identity Construction. *Journal of Applied Communication Research*, 33(4), 305-327. <https://doi.org/10.1080/00909880500278079>
- Houghton, J. (2006). The Meaning of Housing: A Pathways Approach. *Journal of Social Policy*, 35(2), 339-340. <https://doi.org/10.1017/S004727940634977X>
- Juhila, K. & Kröger, T. (2016). Esipuhe. Teoksessa K. Juhila & T. Kröger (toim.), *Siirtymät ja valinnat asumispoluilla* (s. 5-11). Jyväskylä: SoPhi.
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S., Pietilä, A., Jääskeläinen, P., & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: Eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon/Narrative literature review: from a research question to structured knowledge. *Hoitotiede*, 25(4), 291. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286/77409>
- Kidd, S. A., & Evans, J. D. (2011). Home Is Where You Draw Strength and Rest: The Meanings of Home for Houseless Young People. *Youth & society*, 43(2), 752-773. <https://doi.org/10.1177/0044118X10374018>
- Liukko, E., & Karjalainen, P. (2023). Asunnottomuustyön ytimessä. Asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämishankkeiden loppuraportti. Työpaperi : 2023_046 , <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-225-9>
- Lius, K. (2023). Tiedote: ARA-toimijoiden keinot hillitä vuokrankorotuspaineita ovat vähissä. Haettu 21.1.2024 osoitteesta <https://www.kovary.fi/tiedote-ara-toimijoiden-keinot-hillita-vuokrankorotuspaineita-ovat-vahissa/>
- Machi, L. A., & McEvoy, B. T. (2009). The literature review: Six steps to success. Corwin Press. <https://doi.org/10.4135/9781071939031>
- Parpouchi, M., Moniruzzaman, A., & Somers, J. M. (2021). The association between experiencing homelessness in childhood or youth and adult housing stability in Housing First. *BMC psychiatry*, 21(1), 138. <https://doi.org/10.1186/s12888-021-03142-0>
- Perez, B. F., & Romo, H. D. (2011). "Couch surfing" of Latino foster care alumni: Reliance on peers as social capital. *Journal of adolescence* (London, England.), 34(2), 239-248. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.05.007>

- Petry, L., Hill, C., Milburn, N., & Rice, E. (2022). Who Is Couch-Surfing and Who Is on the Streets? Disparities Among Racial and Sexual Minority Youth in Experiences of Homelessness. *Journal of adolescent health*, 70(5), 743-750.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.10.039>
- Prokkola, E.-K., Niemi, S., Lépy, É., Palander, J., Kulusjärvi, O., & Lujala, P. (2021). Climate migration: Towards a better understanding and management, Finland and a global perspective. *Publications of the Government's Analysis, Assessment and Research Activities*, 2021:42. Haettu 23.4.2024 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163182/VNTEAS_2021_42.pdf
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto.
- Sullivan, A. A. (2023). What does it mean to be homeless? how definitions affect homelessness policy. *Urban Affairs Review*, 59(3), 728-758.
<https://doi.org/10.1177/10780874221095185>
- Tompsett, C. J., Fowler, P. J., & Toro, P. A. (2009). Age Differences Among Homeless Individuals: Adolescence Through Adulthood. *Journal of prevention & intervention in the community*, 37(2), 86-99.
<https://doi.org/10.1080/10852350902735551>
- Tsukerman, K., Ruel, E., Wright, E. R., & Lewinson, T. (2021). Youth who sleep in motels: An acknowledged but unknown population of the hidden homeless. *Housing and society*, 48(3), 221-238.
<https://doi.org/10.1080/08882746.2020.1870361>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtioneuvosto. (2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019 OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesta taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Haettu 21.1.2024 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>
- Valtioneuvosto. (2023). Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Haettu 20.1.2024 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>
- Valtiovarainministeriö. (2024). Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025–2028. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:29. Haettu 20.4.2024 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-473-8>

VanMeeter, M., Curry, S. R., Tully, B. A., Ault, S., Nesmith, A., & White, J. (2023).
The Costs of Caring: Navigating Material Challenges When Adults Informally
Host Youth Facing Homelessness. *Youth & society*, 55(8), 1438-1455.
<https://doi.org/10.1177/0044118X221099992>

